

Обставини справи

Заявник, суддя Панайотіс Кацікерос, є громадянином Греції, який народився в 1970 році та проживає в Неа-Іонії (Греція).

Справа стосувалася спору щодо його прав на зустрічі з донькою 2014 року народження. Заявник припинив стосунки з її матір'ю, коли вона була вагітною, безпосередньо перед запланованим весіллям.

Між батьками виникли серйозні розбіжності щодо їхньої дитини та відмови матері дозволити заявнику спілкуватися з їхньою малолітньою донькою.

Заявник звернувся до національних судів, які встановили обмежувальний графік зустрічей, що дозволяв батькові спілкуватися з донькою в присутності матері та родича за її вибором (двох осіб під час спілкування).

Посилаючись на статтю 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя), заявник скаржився, що встановлений судами графік зустрічей був дуже обмежувальним і не давав йому змоги налагодити стосунки з донькою.

Він також подав дві скарги за статтею 6 Конвенції (право на справедливий суд), стверджуючи, що додаткові підстави для апеляції з питань права, які він подав до касаційного суду в провадженні щодо його доньки, були відхилені з формальних підстав і що його касаційна скарга не була розглянута неупередженим судом, оскільки троє з п'яти суддів брали участь в ухваленні рішення про усунення його з посади судді апеляційної інстанції через міркування, пов'язані зі суперечкою стосовно його доньки.

Оцінка Суду

Щодо стверджуваного порушення статті 8 Конвенції

ЄСПЛ зазначив у своєму рішенні, що дитина, яка була народжена у відносинах, у яких батьки живуть разом поза шлюбом, є *ipso jure* частиною цієї «сімейної» одиниці з моменту та самого факту народження. Проте лише біологічна спорідненість між рідними батьком / матір'ю і дитиною без жодних подальших юридичних чи фактичних елементів, які вказують на наявність близьких особистих стосунків, недостатня для захисту за статтею 8 Конвенції.

Зокрема, якщо цього вимагають обставини, «сімейне життя» має поширюватися на потенційні стосунки, які можуть виникнути між дитиною, народженою поза шлюбом, і рідними батьком / матір'ю. Відповідні фактори, які можуть визначати реальні тісні особисті зв'язки в цих випадках, передбачають характер стосунків між рідними батьками та явний інтерес і прихильність батька / матері до дитини як до, так і після народження. Тож у контексті провадження щодо встановлення чи оскарження батьківства ЄСПЛ дійшов висновку, що визначення правовідносин заявника з його законною чи ймовірно його дитиною може стосуватися його «сімейного» життя, але це питання можна

залишити відкритим, оскільки справа, безсумнівно, стосувалася приватного життя заявника згідно зі статтею 8 Конвенції, яка охоплює важливі аспекти особистого життя.

Досліджуючи, чи є тісні особисті стосунки між заявником і дитиною, які слід розглядати як усталене «сімейне життя» для цілей статті 8 Конвенції, ЄСПЛ зауважив, з одного боку, що заявник проживав разом із матір'ю дитини протягом короткого проміжку часу та вони мали намір одружитися; з іншого боку, заявник ніколи не проживав разом з донькою і попри право на спілкування, надане рішеннями національних судів, він зустрівся з донькою лише одного разу 7 березня 2015 року до завершення розгляду справи в національних судах, коли доньці було близько трьох з половиною років. На думку ЄСПЛ, така поведінка не є достатньою, щоб продемонструвати наявність у заявника інтересу до дитини. За цих обставин їхні стосунки не мають достатньої сталості, щоб їх можна було охарактеризувати як «сімейне життя».

Однак після встановлення його батьківства та надання національними судами прав на зустрічі заявник відмовився скористатися своїми правами на умовах, викладених у рішеннях, і, як наслідок, він бачив доньку лише один раз. На думку ЄСПЛ, такої поведінки недостатньо, щоб продемонструвати інтерес заявника до своєї дитини. Із цього випливає, що за обставин справи саме заявник винен, що між ним і дитиною не було встановлено родинних стосунків.

ЄСПЛ погодився з позицією національних судів, які у своїх міркуваннях надали великого значення відсутності близькості між заявником та дитиною, її дуже малому віку та вибору заявника не дотримуватися розкладу зустрічей, установлених судом першої інстанції, і таким чином дійшли висновку, що спочатку зустрічі заявника з донькою повинні бути обмежені, доки батько й донька не почнуть знайомитися одне з одним і не стане явною зацікавленість заявника у встановленні стосунків зі своєю донькою. На переконання ЄСПЛ, обмеження, накладені на зустрічі заявника з донькою, не були настільки суворими, щоб завадити заявнику встановити з нею міцні стосунки. Натомість вони передбачали поступове встановлення зв'язку між ними. Також зазначається, що відповідні обмеження були поступово послаблені, оскільки протягом наступних шести місяців після ухвалення апеляційним судом рішення заявник міг проводити більше часу з донькою, а на другий рік після ухвалення рішення він міг зустрічатися з донькою без присутності її матері та в інших місцях, окрім її дому.

Хоча важливо, щоб суди визначали, що саме відповідає найкращим інтересам дитини після безпосереднього спілкування з дитиною, ЄСПЛ постановив, що було б занадто стверджувати, що національні суди завжди зобов'язані заслуховувати дитину в суді щодо питання доступу до неї одного з батьків, який не має опіки, але це питання залежить від конкретних обставин кожної справи, з належним урахуванням віку та зрілості дитини. У цій справі ЄСПЛ вважав, що таке упущення виправдовувалося малим віком дитини, якій на той час було менше від трьох років.

Щодо стверджуваного порушення статті 6 Конвенції

З огляду на обставини справи та національне законодавство ЄСПЛ дійшов висновку, що процедура, якої необхідно було дотримуватися для касаційного оскарження за додаткових підстав, була врегульована узгодженим і передбачуваним чином. За цих обставин не можна сказати, що рішення касаційного суду становило непропорційну перешкоду, яка порушувала саму суть права заявника на доступ до суду, гарантованого пунктом 1 статті 6 Конвенції, або порушувала національну свободу розсуду, адже:

- справа заявника розглядалася на двох рівнях юрисдикції національних судів, які здійснювали повну юрисдикцію в цій справі;
- у справі не виникало жодного помітного питання про відсутність справедливості;
- обмеження було передбачуваним, а роль касаційного суду обмежувалася переглядом застосування відповідного національного законодавства судами нижчих інстанцій.

Стосовно заяви заявника про відсутність неупередженості з боку Верховного суду ЄСПЛ постановив, що коли національне законодавство пропонує можливість усунути занепокоєння щодо неупередженості суду чи судді, очікується, що заявник, який справді вважає, що є обґрунтовані занепокоєння із цього приводу, висловить їх за першої нагоди.

ЄСПЛ вважав, що в ситуації, де немає жодного іншого засобу правового захисту, оскільки заявник стверджує про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з відсутністю неупередженості судового органу останньої інстанції, принцип субсидіарності може вимагати від заявника особливої старанності в дотриманні зобов'язання вичерпати національні засоби правового захисту.

Крім того, заявник повинен був знати про таку можливість. Він не подав заяву про відвід, хоча вже знав або повинен був знати з 2 лютого 2018 року про факти, на яких він міг обґрунтувати свою заяву про відвід. Скарга заявника щодо стверджуваної відсутності неупередженості є неприйнятною відповідно до пункту 1 статті 35 Конвенції через невичерпання національних засобів правового захисту.

Отже, ЄСПЛ не вбачив порушення статей 6 та 8 Конвенції в цій справі.

Висновок

Відсутність порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Відсутність порушення статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) щодо відхилення додаткових підстав касаційної скарги.

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 21 липня 2022 року й набуло статусу остаточного 14 листопада 2022 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.